ការសាកល្បងពិនិត្យដោយរកហេតុផល

សរសេរដោយ ឧប សៅ សង្ហា

ហេតុ ឬ លក្ខខណ្ឌនៃនិក្រោះនៅស្រុកខ្មែរ

- **និក្រោះប្រឆាំងនឹងយុត្តិធម៌**

ខ្មែរយើងគួរ ពិចារណាអំពី ហេតុ (cause) និង លក្ខខណ្ឌ (conditions) ដែលនាំអោយអំណាចផ្តាច់ការនៅស្រុកកខ្មែរមាន សព្វានុភាព ដូចសង្ឃរា។ អ្នកខ្លះយល់ឃើញថា ហេតុ គឺមកពីខ្មែរយើង បែកបាក់គំនិតគ្នាជាទម្លាប់ ផ្ទុយពី គំនិតថា « សាមគ្គីភាព ជាកម្លាំង » ដូច្នេះខ្មែរយើងត្រូវរួបរួមគ្នា ទើបអាចនឹងកំទិចឲ សាបសូន្យ នូវអំណាចផ្តាច់ការបាន។ គំនិតនេះជាការដេញរកហេតុផល ឈរលើ ទស្សនៈ នៃ សហេតុធម៌ (causalité)។ ឧទាហរណ៍ បន្ទាប់ពីតុលាការ របស់លោក ហ៊ុន សែន កាន់ទោសលោក កឹម សុខា ដាក់ពន្ធនាគារ ចំនួន៥ខែ ពីបទ មិនចូលខ្លួនតាមដីកាតុលាការ លោក កឹម សុខា បានប្រកាស (៩ កញ្ញា) បញ្ជាក់អំពីគោលដំហររបស់គាត់ ហើយ គាត់ធ្វើការអំពាវនាវ ដែលនាំឲ រំភើបចិត្ត ឲខ្មែររួបរួមគ្នា ដើម្បីប្រឆាំងនឹងអំពើអយុត្តិធម៌ ឬ ដោះស្រាយ នូវគ្រប់ចំណោទនយោបាយ រវាងខ្មែរនិងខ្មែរ តាមសន្តិវិធី ។ បើយើងយកហេតុ នូវការខ្វះសាមគ្គីភាព ជា កត្តា នៃដំណើររសាយ នៃអំណាចផ្តាច់ការនៅស្រុកខ្មែរ គឺជា ការសង្កត់បញ្ជាក់ នូវកំហុស ជាសីលធម៌រួមគ្នា របស់ខ្មែរយើងនៅចំពោះមុខប្រជាជតិខ្លួនឯង។ បើនិយាយអោយស្រួលយល់ គឺថា ខ្មែរយើង មិនបានបំពេញការណីយកិច្ចខ្លួន ជាពលរដ្ឋដើម្បី ការពារ

សិទ្ធិសេរីភាពរបស់ខ្លួន ដោយប្រើអាវុធសាមគ្គីភាព ជាកម្លាំងជាតិ។

នៅក្នុងទស្សនៈ នៃ សហេតុធម៌ ខាងលើនេះ គេមិនបាន លើកយកមកពិចារណាអំពី លក្ខខណ្ឌ ជាច្រើន ដែលបង្កើតឲមានអំណាចផ្តាច់ការនៅស្រុកខ្មែរ ដូចយ៉ាង រចនាសម្ព័ន្ធ នៃសង្គមខ្មែរ ប្រពៃណីជាតិ ចិត្តគំនិត របស់ពួកជនាធិប (les politiques) និងកត្តាមកពីក្រៅប្រទេស។ ដូចយើងដឹងស្រាប់ហើយថា នៅសម័យដែលស្រុកខ្មែររុងរឿង ហៅថា « មហានគរ » ជាសម័យដឹកនាំដោយ របបសមស្ត (régime totalitaire) គឺជា របប បង្ខំ ប្រជាពលរដ្ឋឲធ្វើតាមមនោគមវិជ្ជារបស់អ្នកដឹកនាំ។ ការណ៍នេះជាទំនាស់នឹង ទស្សនៈនៃការដឹកនាំសម័យ គឺថា អំណាចផ្តាច់ការជាសត្រូវនឹងសេចក្តីរុងរឿង។ ភាពមានន័យមិនច្បាស់ (ambiguïté) នៅក្នុងស្មារតីខ្មែរយើង អំពីរបបផ្តាច់ការ គឺ ការទទួលស្គាល់សម័យមហានគរ ជា គំរូស្អប្រពៃ នៃរបបដឹកនាំជាតិ។ គំនិតនេះ គឺវាជា អនុទស្សន៍ នៃរូបភាព (représentation de l'image) ឬ ការបង្ហាញ នៃរូបថត នៃប្រវត្តិសាស្ត្រ តែវាមិនមែនជា ការមើលឃើញ នូវការវិវត្តន៍នៃ ព្រឹត្តការណ៍ បន្តៗគ្នា មាននៅពេលនោះ ដែលវាអាចនឹងមាន សភាពច្របូកច្របល់ជាច្រើន មិនដូចរូប

ថត ជា រូបភាពនិច្ចល (image immobile) នោះឡើយ។ ជាធម្មតា កម្លាំងខ្មែរមាននៅពេលនោះ វាជាជាង ជា កម្លាំងកើតមកពីការបង្ខំពីសំណាក់អ្នកដឹកនាំផ្តាច់ការ ដើម្បី បំរើប្រយោជន៍ឯកជន ជាង ប្រយោជន៍ទូទៅ។ ម្យ៉ាងទៀត នៅក្នុងលក្ខខណ្ឌបែបនេះនៅពេលនោះ គេអាចសន្និដ្ឋានបានថា មហិទ្ធានុភាពខ្មែរ វាមានលក្ខណៈជាមហិទ្ធានុភាពបង្ខំ និង រិត្តារកម្មនិយម (une grande puissance coercitive et expansionniste) ដូចមហានគរដទៃទៀតនៅសម័យនោះ។ យើងលើកចំណុចនេះ មកបង្ហាញ នៅក្នុងគោលបំណងចង់បញ្ជាក់ថា ជួនកាល អ្វីមួយដែលយើងយល់ឃើញថា វាជា សច្ចៈភាព ជាដាច់ខាត តាមពិត វាគ្រាន់តែជា សច្ចៈភាពមិនទៀង (vérité relative) ឬជា សម្មតិសច្ចៈ (vérité conventionnelle) បើយើងលើកយកគ្រប់លក្ខខណ្ឌ នៃសច្ចៈភាពមកពិនិត្យវា ជាលំអិត។

ដូច្នេះ លក្ខខណ្ឌ នេះឯង វាមានសារៈសំខាន់ ព្រោះវាជាកត្តា បណ្តាលអោយមាន ឬ បង្កើត នូវព្រឹត្តិការណ៍អ្វីមួយ។ ឧទាហរណ៍ៈ នៅស្រុកខ្មែរមានរបបផ្តាច់ការ មិនមែនមកពីហេតុថា ខ្មែរមិនរួបរួមគ្នានោះឡើយ ផ្ទុយទៅវិញ វាមាន លក្ខខណ្ឌ ជាច្រើនដែលនាំអោយខ្មែរយើង ពិបាករួបរួមគ្នា ព្រោះនៅស្រុកខ្មែរ វា

រមែងមានជានិច្ច នូវអំណាចផ្តាច់ការ ដែលមានខ្លឹមគោលការណ៍របស់វាគឺ « បំបែក ដើម្បីដាយត្រួតត្រា »។

ភាពខុសគ្នា រវាង ហេតុ និង លក្ខខណ្ឌ នេះឯង ដែលតម្រូវអោយ អ្នកនយោបាយ ធ្វើរោគវិនិច្ឆ័យ (diagnostic) អោយដឹកច្បាស់អំពីរោគលក្ខណៈ ទើបនឹងអាចដាក់ មហោសថ (remède efficace) ត្រូវនឹងរោគ។ ឧទាហរណ៍មួយទៀត ដែលយើងលើកយកវាមកពិនិត្យ នៅក្នុង បរិបទនយោបាយនៅស្រុកខ្មែរសព្វថ្ងៃ គឺវិស័យមតិ លោក សុន ឆ័យ មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ នៃគណបក្សសង្គ្រោះជាតិ គាត់ថ្លែងថ្មីៗនេះ បែបជាការបង្ហាញកាយ (humilité) ថាគណបក្សរបស់គាត់ សុខចិត្តទទួលរងគ្រប់អំពើអយុត្តិធម៌ ពីសំណាក់ គណបក្សកាន់អំណាច ដើម្បី រកដំណោះស្រាយតាមសន្តិវិធី ព្រោះមិនចង់អោយជាតិខ្មែរដើរតាម គន្លងប្រវត្តិសាស្ត្រ គឺ ជម្លោះជាហិង្សាតតាប់ រវាងខ្មែរនឹងខ្មែរ ដូច្នេះដើម្បីបញ្ឈប់ នូវវិនាសកម្មនេះ ភាគីខ្មែរនិមួយៗ គួរចរចាជាមួយគ្នា។ គំនិតនេះជាខ្សែនាយក នៃដំណោះស្រាយ របស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ដែលអ្នកដឹកនាំបក្សអោយឈ្មោះថា រឫធម៌សន្ទនា ព្រោះជា សន្តិវិធី។ យើងដឹកថា និមិត្តរូប នៃសន្តិវិធីនោះ គឺ តំណាងដោយអរហន្ត (saint homme) Mohandas Gandhi ទេសជន

(homme d'Etat) Nelson Mandela សម្តេច Dalaï Lama និង មហាបុរស Martin Luther King ហៅថា ផ្លូវអហិង្សា។ តែផ្លូវនោះ វាមិនដូចគ្នានឹង ផ្លូវរបស់គណបក្សសង្គ្រោះជាតិ ក្នុងចំណុចសំខាន់មួយ គឺ សង្គ្រោះជាតិ ឈរលើ ស្មារតី « ទទួលរង » (esprit Subir) ព្រោះថា ទទួលរងគឺ ទទួលស្គាល់ធម្មានុរូបនៃអំពើអកុសល (subir c'est d'accepter la légitimité du mal)។ រីឯ ផ្លូវ របស់ ការរូប (idole) នៃមនុស្សជាតិ ទាំងបួន ដែលយើង បានរាយនាមខាងលើនេះវិញ គឺនៅក្នុង ស្មារតី « តវ៉ា » (esprit Contester) ដែលជា ការតស៊ូសកម្មប្រឆាំងនឹង អំណាចសង្កត់សង្កិន។ ភាពខុសគ្នានេះ ហាក់ដូចមួយជា ផ្លូវទាល់ មួយទៀតជា ផ្លូវចំហរ។

ការយល់ឃើញថា កង្វះសាមគ្គីភាព រវាងខ្មែរនឹងខ្មែរ ដែលនាំឲ្យស្រុកខ្មែរត្រូវអន្តរាយដោយប្រទេសជិនខាង និងអំណាចផ្តាច់ការ ជាទស្សនៈ បរាជ័យនិយម (défaitisme) ព្រោះយកគំនិតនិយម (idéalisme) ជាហេតុ នៃបញ្ហាប្រឈ្យ (problèmes réels) របស់ប្រជាជាតិខ្មែរ។ ត្រូវដឹងថា សង្គមជាតិខ្មែរ ពីបុរាណកាលមក ជាសង្គមមានប្រជាពលរដ្ឋ ជា សភាគ តែប្រព័ន្ធនយោបាយ នៃការរៀបចំសង្គម ជាប្រព័ន្ធវណ្ណវិភាគ បែងចែក ប្រជាពលរដ្ឋ និងដែនដី ជា ចំណែកសម្បត្តិដាច់មុខ (apanage) មានម្ចាស់ ជារាជ

រង្សានុរង្សរង់តូច (ព្រះអានុជនិងមាតាព្រះមហាក្សត្រជាអាថ៌)។ ម្ចាស់ម្នាក់ៗ មានរាស្ត្រ មានរដ្ឋមន្ត្រី មានរាជការ និងមានរាជវាំង (maison royale) រៀងៗខ្លួន សោយសម្បត្តិ ដែលខ្លួនមាននោះ តាមសេរី។ កាតព្វកិច្ច តែមួយគត់ ដែលខ្លួនត្រូវមាន ចំពោះព្រះមហាក្សត្រ គឺសេចក្តីស្មោះត្រង់ដាច់ខាតតែប៉ុណ្ណោះ។ ប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលបែបនេះ វាមានគុណប្រយោជន៍របស់វា គឺជា ការរំលែងកិច្ចការដ្ឋពីព្រះមហាក្សត្រផង និងកាន់កាប់ទឹកដីជាតិ បានសព្វអន្ទើ ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រផង។ តែក៏វាមានគុណវិបត្តិច្រើនណាស់នោះដែរ ព្រោះវាជាកត្តា នៃការបំបែក នៃឯកភាពជាតិ ព្រោះនៅក្នុងផែនដី ជាចំណែកសម្បត្តិដាច់មុខ ដែលមានម្ចាស់នោះ តែងតែគិតពីប្រយោជន៍ខ្លួន មុននឹងគិតពីប្រយោជន៍ជាតិ។ ត្រូវដឹកថា អាណាព្យាបាលបារាំង មិនត្រឹមតែបានសង្គ្រោះជាតិខ្មែរពី មហិច្ឆិតា នៃការលួចទឹកដីខ្មែរ ពីសំណាក់ប្រទេស សៀម និងយួន នោះទេ គឺ ថែមទាំង រៀបចំស្រុកខ្មែរអោយមាន ឯកភាពជាតិមួយភាគថែមទៀត។ ការណ៍នេះ វាក៏អាចចាត់ទុកបាន ជា ទិដ្ឋភាពជាវិជ្ជមាន មិនដាច់ខាត របស់អាណានិគមបារាំងនោះដែរ ដោយប្រៀបធៀប នឹងស្ថានការណ៍ជាតិ ក្នុងហានភាគី (situation du pays en état de péril)។ ក្រោយពីស្រុកខ្មែរបានទទួលឯករាជ្យ ពីបារាំង ឯកភាពជាតិ វា

នៅស្រួយណាស់ នៅចំពោះមុខ ការគំរាម របស់យួនកុម្មុយនិស្ត ព្រោះវាប្រើ គ្រប់ល្បិចទុច្ចរិត ដើម្បី វាយបំបែក ឯកភាពជាតិ ខ្មែរ។ មួយវិញទៀត នយោបាយធ្លោយសោត របស់សម្តេចសីហ នុ នៅទសវត្សរ៍ ៦០/៧០ ហុចឱកាសបន្ថែមឲយួនកុម្មុយនិស្ត វាយបំបែកបាន នូវឯកភាពជាតិ នៅក្នុងពេលសង្គ្រាម រវាង ខ្មែរសាធារណរដ្ឋ នឹងយួនកុម្មុយនិស្ត (១៩៧០-១៩៧៥)។ រីឯជ័យ ជំនះដោយអះអាង (soi-disant la victoire) របស់ពួកខ្មែរក្រហមវិញ មិនបានស្រោចស្រង់ជាតិខ្មែរ ដូចមានគ្រោងទុក ក្នុងផែនការ បដិវត្តនោះឡើយ ផ្ទុយទៅវិញ វាថែមទាំង បំផ្លាញទាំងអស់ នូវ ជីវកម្លាំងជាតិខ្មែរ បើកឱកាសជាទីបញ្ឆប់ ឲយួនកុម្មុយនិស្ត ចូលកាន់កាប់ ដោយយោធាស្រុកខ្មែរ បានងាយស្រួលបំផុត ហើយយួន បង្កើតរបបដឹកនាំ មានខ្លួនជាខ្មែរ តែខួរក្បាលជា យួន សំរាប់សម្លាប់ប្រជាជាតិខ្មែរតែម្តង។ ការវិលត្រឡប់ នៃស ម្តេច សីហនុ និងរាជវាំងជាលំអ (palais royal de parade) គឺជា គ្រោះ នយោបាយ (calamité politique) សំរាប់ជាតិខ្មែរ ជាជាង ជា អបុព្ធ កិច្ច (exploit) នៃការសង្គ្រោះជាតិ។ រាជានិយម ដោយអះអាង ថា ជានិមិត្តរូប នៃ ឯកភាពជាតិ ឯករាជ្យជាតិ និង ការពារ បូរណភាពទឹកដីខ្មែរ ប្រែក្លាយទៅជារាជវាំង នៃសហការ ជាមួយ របបចោរម៉ាន (kleptocratie) ដែលមានយួនកុម្មុយនិស្ត ជាអ្នក

ដឹកនាំ។ សហការនេះ វាកំរាប (écraser) បន្ត នូវសាមគ្គីជាតិ មានរាស្ត្រ ជាធិបតេយ្យ ដែលវាមានខ្លឹនសារ ខុសពី សាមគ្គីភាព រូបសូន (union moulée) ទុករាស្ត្រ ជា ទាសករ សំរាប់តែលំអ របបដឹកនាំ ដូច្នេះ កង្វះសាមគ្គីភាពខ្មែរ វាមិនមែនជាហេតុ នៃទុក្ខរបស់ជាតិខ្មែរនោះឡើយ ព្រោះកង្វះនេះ ពួកអ្នកដឹកនាំ សម័យដើម និងយួនកុម្មុយនិស្តសព្វថ្ងៃ ជាអ្នកបង្កើត លក្ខខណ្ឌគ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីងាយត្បួតត្រា ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ; ចំពោះយួនកុម្មុយនិស្ត គឺ គេងាយស្រួល ប្លន់យកទឹកដីខ្មែរ។

ដូច្នេះ បើខ្មែរយើងចេះតែនាំគ្នាយល់ឃើញថាទុក្ខរបស់ជាតិខ្លួន គឺត្រឹមតែមកពីហេតុ នៃកង្វះសាមគ្គីរវាងខ្មែរ ដោយមិនបានយកវាមកពិចារណា អំពីលក្ខខណ្ឌរបស់វា ឲបានច្បាស់លាស់ គឺ ខ្មែរយើងនៅតែមិនអាចរកឃើញ នូវដំណោះស្រាយត្រឹមត្រូវនៅចំពោះមុខ បញ្ហាជាតិខ្មែរនោះឡើយ។ ដំណោះស្រាយត្រឹមត្រូវនោះគឺមានតែលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ព្រោះវានឹងបង្កើតលក្ខខណ្ឌថ្មីសំរាប់អោយខ្មែរយើង ក្លាយជាប្រជាពលរដ្ឋ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវលើជោគវាសនារបស់ខ្លួន។ ទទួលស្គាល់ នូវធម្មានុរូប របបនៅស្រុកខ្មែរសព្វថ្ងៃ គឺទទួលស្គាល់ថា នៅស្រុកខ្មែរ មានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដូច្នេះខ្មែរយើងត្រូវតែគោរពជាដាច់ខាត នូវ

ក្រប់ច្បាប់ទាំងឡាយ ដែលរបបនោះ គេបង្កើតឡើង សំរាប់តែ សង្គន់សង្កិត សិទ្ធិ និង សេរីភាព របស់ពលរដ្ឋ។ នៅស្រុកខ្មែរ សព្វថ្ងៃគ្មាន នីតិរដ្ឋ នោះទេ មានតែ រដ្ឋក្រដាស ដែល លោក សុខ ឥសាន និង ផៃ ស៊ីផាន ជាអ្នកនាំពាក្យ ដែលខ្មែរបំពាក់ រហស្សនាម ផ្ទែព្រុស យកច្បាប់សរសេរ នៅលើក្រដាស មកអាន ដោយមោហាគតិ[1]។ នៅក្នុងបរិបទនយោបាយខ្មែរសព្វថ្ងៃ ខ្មែរ យើង ត្រូវប្រើ សិទ្ធិ សេរីភាពខ្លួន ដែលមានចែង នៅក្នុងរដ្ឋធម្ម នុញ្ញបច្ចុប្បន្ន ដើម្បី នាំមកវិញ នូវលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលជា ខ្លឹមសារ នៃ កិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព ២៣ តុលា ១៩៩១ ដូច្នេះ ត្រូវនាំគ្នាធ្វើមហាបាតុកម្មស្រុបច្បាប់ ដើម្បី បង្កើតលក្ខខណ្ឌ នៃជ័យជំនះ យុត្តិធម៌ លើ អយុត្តិធម៌ នៅពេលនោះច្បាស់ជា ខ្មែរយើងរកឃើញ សាមគ្គីភាព មាននៅក្នុងនីតិរដ្ឋ។ នៅក្នុង លោកនេះ សព្វដង របបផ្តាច់ការ វាតែងតែ រលំជានិច្ច ហេតុតែ ទម្ងន់ នៃអំពើអកុសលរបស់ខ្លួន វាធ្ងន់ហួសកំរិត ដែលខ្លួន អាចទ្រទ្រាន ដូចនៅក្នុងបុរាណភាសិតចារថា៖

« **ឈាមស្រែក ស្ស្រែកហៅ** »

[1] ដោយមោហាគតិ=សេចក្ដីលម្អៀងបំពាក់បំពានព្រោះការមិនយល់ដឹង។